

Rokob Balázs:

A szólás szabadsága – a nemzetiségek megváltozott képvisellete

Az április 6-án debütáló új választási rendszer a Magyarország területén élő nemzetiségek képviselétét is alapjaiban megváltoztatta. A jogszabályok elviekben pozitív diszkriminációt alkalmaznak a magukat nem magyar nemzetiségűnek valló állampolgárok javára, de vajon hallunk-e majd a Parlamentben lengyel, esetleg ruszin nyelvű felszólalásokat?

A 20. századi történelem eseményeiből kifolyólag Magyarország mára etnikailag homogén államnak tekinthető (a 2011-es népszámláláson¹ mindössze kb. félmilliónyian vallották magukat valamely törvényben elismert nemzetiséghez tartozónak), de jogállami keretek között alapvető követelmény a kisebbségi jogok minél szélesebb körű garantálása. Az Alaptörvény a hazánkban élő nemzetiségeket államalkotó tényezőkként ismeri el, és külön utalást tartalmaz országgyűlési képviselüket speciális szabályozására.

De kik azok a nemzetiségek?

A nemzetiségi törvény meghatározása szerint **nemzetiség** minden olyan – az ország területén legalább 100 éve honos – népcsoport, amely az állam lakossága körében számszerű kisebbségben van, és a lakosság többi részétől saját nyelve, kultúrája és hagyományai különböztetik meg. Szükséges továbbá, hogy olyan összetartozás-tudatról tegyen bizonyosságot, amely mindezek megőrzésére, történelmileg kialakult közösségeik érdekeinek kifejezésére és védelmére irányul. A törvény jelenleg 13 ilyen nemzetiséget ismer: a **bolgárt, a görögöt, a horvátot, a lengyelt, a németet, az örményt, a romát, a románót, a ruszint, a szerbet, a szlovákot, a szlovént és az ukránt.**²

Nyelvi és kulturális jogaikon túl az új választási rendszer megalkotásával is próbálták erősíteni a nemzetiségek helyzetét, láthatóbbá tenni képviselüket. Az alapvető koncepció egy “alkotmányos, valamennyi kisebbség számára az országgyűlési képvisel elnyerésének reális esélyét nyújtó szükséges és elégséges kedvezmény biztosítása” volt.³ Ennek egyik megvalósulási formája a kedvezményes mandátum intézménye, amelynek értelmében valamennyi nemzetiség egy jelöltje az egyébként szükséges szavazatok negyedével szerezhet képviselői megbízatást.

Regisztráció, nemzetiségi lista

A szabályozás kimondja, a nemzetiségek választásain (így az országgyűlési választásokon nemzetiségi listára) az szavazhat, aki szerepel a **nemzetiségi névjegyzékben**. A névjegyzékbe való felvétel kérelemre történik, azt azok igényelhetik,

¹ A népszámlálás nemzetiségi adatairól készült KSH-összefoglalót lásd: http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_09_2011.pdf (Letöltve: 2014.04.20.)

² A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény 1. § (1) bekezdés.

³ A nemzeti és etnikai kisebbségek országgyűlési képviselétére vonatkozó jogalkotási folyamatról szóló 20/2010. (II. 26.) OGY határozat.

akik egyébként rendelkeznek aktív választójoggal, valamely elismert nemzetiséghez tartozónak érzik magukat, és ezt meg is vallják. A regisztrált szavazók második szavazatukat nem pártlistára, hanem saját nemzetiségük listájára adhatják le. Nemzetiségi listát a nemzetiségi önkormányzatok állíthatnak, ehhez a regisztrált személyek 1%-ának ajánlása, de legfeljebb 1500 ajánlás szükséges (a lengyelek esetén ehhez mindössze egy ajánlás elegendő volt⁴).

Ebből az is következik, hogy a nyilvántartásban nem szereplők nem támogathatják szavazatukkal ezeket a listákat, márpedig ez lényegesen lecsökkenti az ezekről a listákról való bejutás esélyét. A **regisztrációs kedv ugyanis nagyon alacsony volt**, ami valószínűleg annak is köszönhető, hogy sokan nem kívánták elveszteni annak a lehetőségét, hogy a pártlistákra szavazva nagyobb mértékben tudják befolyásolni a választások kimenetelét. Ugyan mindegyik elismert kisebbségnek sikerült országos listát állítania,⁵ számítások szerint azonban átlagos részvétel mellett a kedvezményes mandátumhoz is kb. 20 ezer szavazat kell, ami mintegy 5 ezerrel meghaladja a magukat legaktívabban regisztráló nemzetiségiek, a németek számát (az NVI adatai szerint 15209 fő kérte közülük a nyilvántartásba vételt, megelőzve a romákat, akik közül 14271-en éltek ezzel a lehetőséggel; legkevesebben a bolgárok vannak, részükről mindössze 104 kérelem érkezett). Nagy biztossággal kijelenthető tehát, hogy továbbra sem lesz a nemzetiségeknek parlamenti képviselője.

A nemzetiségek szócsövei

Ha a fenti papírforma be is igazolódik, az őket érintő legfontosabb kérdések és problémák akkor is megjelenhetnek az Országgyűlésben: a listát állító, de mandátumot nem szerző közösségeket a szavazati joggal nem, de felszólalási joggal rendelkező **nemzetiségi szószóló** képviseli, aki a listán első helyen szereplő személy lehet. Az országgyűlési törvény értelmében a jövőben kötelezően létrehozandó egy **nemzetiségeket képviselő bizottság**, amely a szószólók és a nemzetiségi képviselők munkáját hangolja össze, és biztosít számukra nagyobb érdekérvényesítő képességet és részvételt a döntéshozatali folyamatban.

Mindent összevetve kijelenthető, hogy a jelenlegi szabályozási környezet mellett egyhamar nem számíthatunk arra, hogy a nemzetiségek erős, frakcióként szervezett képviseletet szerezzenek, de szószólóik révén a parlamenti nyilvánosságot kihasználva hallathatják hangjukat, ami mindenképpen előrelépést jelent.

⁴ *Lengyel szószóló már biztosan lesz az új Országgyűlésben.*
http://hvg.hu/itthon/20140225_lengyel_nemzetisegi_lista_nv (Letöltve: 2014.04.20.)

⁵ *Jelöltek és listák.* http://valasztas.hu/hu/ogyv2014/769/769_0_index.html (Letöltve: 2014.04.20.)